

УДК 631.162:338.434

JEL Classification: Q14; Q10; Q01

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901027>

О.Д. РАДЧЕНКО, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник

Фінансовий потенціал сталого розвитку аграрного сектору

Мета статті - узагальнити теоретичні підходи до визначення фінансового потенціалу аграрного сектору, обґрунтувати його структуру та складові у світлі стратегії сталого розвитку.

Методика дослідження. У дослідженні використано методи фінансової теорії (композицію та декомпозицію) при визначенні категорії фінансового потенціалу та факторів його формування; метод порівнянь та статистичного аналізу для розкриття динаміки потенціалу і його складових; метод формалізації для добору показників оцінки потенціалу; метод ієрархій для розкриття механізму дії для суб'єктів аграрного сектору та метод експертних оцінок для адаптації зарубіжного досвіду.

Результати дослідження. Розглянуто склад та динаміку фінансового потенціалу аграрного сектору України. Наведено його визначення як здатності цього сектору забезпечити сталий розвиток за рахунок сукупності доступних реальних і потенційних ресурсів, а також умов, створюваних державою для їх формування, розподілу і перерозподілу. Здійснено прогноз розвитку аналізованої категорії та встановлено, що найбільш стабільним можливий ріст за рахунок нарощування послуг фінансового ринку, збільшення обсягу фінансових ресурсів аграрних підприємств, менш стабільним - за рахунок фінансової державної підтримки. Разом із тим, нарощування всіх перелічених джерел здійснюється переважно за рахунок інфляційно-спекулятивних факторів, а не збільшення ресурсів.

Елементи наукової новизни. Вирішено наукові завдання усталення типології фінансового потенціалу за складовими: ресурси фінансово-кредитної та бюджетної систем, ресурси підприємств, інвестиційні тощо; узагальнено формалізовані й логічні методи оцінки та визначення обсягу потенціалу, у т.ч. зарубіжні, наведено перелік ключових показників моніторингу; уточнено формування фінансового потенціалу в середовищі його інституційних складових.

Практична значущість. Пропозиції щодо уточнення категорії фінансового потенціалу, систематизації підходів до його визначення та оцінки для аграрного сектору слугуватимуть вирішенню проблеми ефективного управління фінансовими потоками на рівні держави, сектору та аграрних підприємств, прогнозуванню оптимального обсягу потенціалу і регулюванню факторів впливу, що загалом сприятиме оптимізації фінансового забезпечення стратегії сталого розвитку сектору. Табл.: 4. Рис.: 2. Бібліогр.: 33.

Ключові слова: фінансовий потенціал; оцінка; аграрний сектор; сталий розвиток; фінансові ресурси; ефективність.

Радченко Оксана Дмитрівна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу фінансово-кредитної та податкової політики, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: oxanarad@ukr.net

Постановка проблеми. Системні реформи економіки України, поступове подолання кризових процесів та рух до економічного зростання на основі світової інтеграції породжують необхідність адаптації аграрного сектору до нових вимог. Ставиться мета досягнення європейського рівня сталого соціально-економічного розвитку, що передбачає спрямованість державної фінансової політики на формування максимальної результативності сектору і оптимального розподілу фінансових ресурсів.

У свою чергу, наявна потреба детальнішого обґрунтування фінансового забезпечення програм сталого розвитку аграрного сектору, представлених у Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки, Концепції розвитку сільських територій (до 2025 р.) тощо. Це породжує необхідність розвитку наукового супроводу щодо методичного узагальнення стану та оцінки фінансового потенціалу галузі з ме-

© О.Д. Радченко, 2019

тою ефективного управління на всіх рівнях формування та розподілу фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значним є внесок у вирішення проблем аграрних фінансів, їх структури, джерел та методів оцінювання відомих учених, серед яких: О. Бородіна, В. Геєць, І. Гришова [5], О. Гудзь [6], М. Дем'яненко [7], В. Жук, С. Кваша, М. Кісіль [19], А. Костирко [22], П. Лайко, Ю. Лупенко [19], М. Малік [11], Л. Молдаван, О. Шубравська, Б. Пасхавер [17], В. Россоха [18], П. Саблук [7], Н. Танклевська [20], Н. Трусова [21], Л. Худолій [24] та ін. Напрацювання науковців дали змогу сформувавши усталений категоріальний апарат щодо аграрних фінансів, який в основі передбачає визначення їх за сукупністю фінансових ресурсів та доходів господарюючих суб'єктів (держави, галузі, підприємств), що відображають наявність і розміщення засобів. Потреби сталого розвитку вимагають більш ємної оцінки фінансових ресурсів, а також врахування умов визначення та реалізації їх потенціалу.

Фінансові ресурси, що являють собою сукупність грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні різних суб'єктів економіки, характеризують лише одну зі складових фінансового потенціалу - фактично спожиту його частку і за дослідженнями Г. Корнійчук «в принципі не можуть врахувати цілий ряд особливостей фінансового потенціалу, як-то можливість реалізації прихованих резервів, здатності до збільшення обсягів фінансових ресурсів, ймовірність отримання додаткових інвестиційних ресурсів» [9, с. 60].

Очевидно, як вказує Н. Трусова, саме нездатність фінансових ресурсів описати всі можливості економіки по генерації різних фінансових потоків і зумовило виникнення поняття «фінансовий потенціал» [21, с. 9]. Тому, незважаючи на значимість категорії, не існує системного теоретичного підходу до її визначення та оцінки.

Як зазначено Г. Кучер [10, с. 92], Л. Міроною [12, с. 141], О. Портною [14, с. 122], О.Хістевою [23, с. 5], С.Шумскою [26, с. 55] у дослідженні категорії виділяються ресурсний, цільовий, системно-функціональний, факторний підходи. Стосовно галузей, то вона має деякі особливості за складом і структурою фінансових ресурсів, на що вказують О. Березін, О. Плотник [2], М. Виклюк [4, с. 64], М. Буряк [3],

І. Гришова, О. Митяй, В. Кужель [5], О. Гудзь [6] та ряд інших дослідників. Широке трактування категорії відповідно спричинило різнобічне тлумачення.

У розвинутих країнах фінансовий потенціал зазвичай досліджують у практичному аспекті. Як зазначає М. Gertler - це «економічні умови, що регулюють фінансові можливості», і «його структура залежить від ендогенних факторів, навіть незначна зміна яких значно впливає на обсяги» [30, с. 455, 456].

Необхідність посилення державного регулювання у цій сфері у працях J. Clapp обґрунтовується тим, що приватний капітал не вкладає кошти у сільське господарство без державних гарантій та підтримки, а це породжує необхідність регулювання державою приватних фінансів [28]. Дослідниками Н. Binswanger та іншими встановлено залежність фінансового потенціалу (виробничого та інвестиційного) від взаємодії між державою, фермерами та фінансовим ринком [27, с. 337], а W. Rivera підкреслює, що міжнародні установи та уряди розвивають структурні, фінансові та управлінські стратегії, які мають на меті розширення повноважень держави в фінансовому регулюванні сільського господарства [32, с. 151].

Про міжнародне значення державного фінансового регулювання свідчать документи Комітету з державного управління ООН, що розглядає фінансовий потенціал в контексті управлінського хисту уряду, зазначаючи, що у країн, які розвиваються, він не спрямований на досягнення оптимального, а обмежується мінімально можливим, що укріплює неефективні податкові структури і негативно впливає на спроможність урядів мобілізувати внутрішні ресурси для досягнення сталого розвитку [29, с. 6].

Таким чином, для вітчизняної практики існує потреба визначення та оцінки фінансового потенціалу галузі відповідно до поставлених цілей реформ¹: захисту бізнесу, дерегуляції, поліпшення ділового клімату, доступу до фінансування та державних ресурсів, інновацій.

Мета статті - узагальнити теоретичні підходи до визначення фінансового потенціалу аграрного сектору, обґрунтувати його структуру та складові у світлі стратегії сталого розвитку.

¹ Реформи в Україні: прогрес у 2017, пріоритети на 2018. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/news> (дата звернення: 13.09.2018).

Виклад основних результатів дослідження. У економічній теорії в загальних рисах фінансовий потенціал відображає: «наявність умов для розширеного відтворення економіки країни і окремих суб'єктів» [10, с. 99]; економічну систему, що «має характерні ознаки: структурність, комунікативність, ієрархічність, здатність до розвитку»; оцінку «сукупності наявних засобів і можливостей у певній економічній сфері» [14];

«сукупність власних і залучених фінансових ресурсів, спрямованих на ефективний соціально-економічний розвиток»; рівень «фінансової стабільності і повноту виконання стратегічно важливих завдань; обсяги «можливих залучень та використання фінансових ресурсів» [21, с. 7-8]. Нижче наведено найбільш типові трактування фінансового потенціалу (табл. 1).

1. Наукова парадигма визначення фінансового потенціалу, прийнята для його дослідження в агросекторі

Провідна теорія	Базові посили
Визначення та прояв категорії	Фінансовий потенціал «відображає наявність умов для розширеного відтворення економіки країни в цілому і окремого суб'єкта» [10, с. 99]
	Трактується як економічна система, що «має характерні ознаки: структурність, комунікативність, ієрархічність, здатність до розвитку»; є оціночним показником як «сукупність наявних засобів і можливостей у певній економічній сфері» [15, с. 163, 165]
	«Сукупність власних і залучених ресурсів, спрямованих на ефективний соціально-економічний розвиток, що забезпечує фінансову стабільність і виконання стратегічно важливих ... завдань, а також можливостей залучення та використання цих ресурсів» [21, с. 7-8]
Інструмент фінансової політики аграрного сектору економіки	Фінансовий потенціал слід розглядати як найважливіший інструмент фінансової політики аграрного сектору економіки, в контексті розвитку сільського господарства та покращення фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств [9, с. 60]
Теоретико-методологічні засади потенціалу аграрного сектору	Теоретико-методологічні та стратегіко-інституційні засади потенціалу аграрного сектору економіки розкриваються у контексті означення сучасного стану, а також перспектив формування відповідного інституційного середовища через розробку-впровадження програмних документів, концептуальних положень, механізмів поширення інформаційних інновацій - провідників соціально-економічних ефектів [8, с. 3]
Класифікація структурних елементів	У класифікації структурних елементів потенціалу аграрного підприємства фінансовий потенціал відносять до складу матеріально-речового, поруч з агробіокліматичним та техніко-технологічним [2, с. 31]

Джерело: Складено автором за наведеними посиланнями.

Узагальнюючи ці підходи, фінансовий потенціал аграрного сектору розглядається як можливість максимальної мобілізації фінансових ресурсів для здійснення процесів відтворення; вартісний баланс галузі, сформований за участі агентів ринку, насамперед фінансово-кредитної інфраструктури; який характеризує формування і використання оціненого природного, ресурсного і людського капіталу в аграрному секторі. Він є засобом системного відображення обсягів та джерел аграрних фінансів у взаємозв'язку з фінансами держави, населення та ринку.

Оцінка фінансового потенціалу аграрного сектору знаходиться у площині формування та застосування усталеної методики стандарт-

них процедур визначення обсягів ресурсів, які можуть бути залучені до обслуговування фінансового забезпечення стратегій та концепцій розвитку аграрного сектору, щонайменше на період їх дії. Вона застосовується з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень, пов'язаних з розподілом фінансових ресурсів через: бюджетну підтримку; систему оподаткування; інвестиції; фінансові результати діяльності аграрних підприємств; заощадження сільського населення; міжнародну фінансову допомогу тощо.

Метою оцінки потенціалу є визначення стану матеріально-фінансової збалансованості процесу відтворення і забезпечення фінансування сталого розвитку виробництва та

соціальної сфери на перспективу, з урахуванням наявних ресурсів аграрного сектору, тобто розкриття й реалізація можливостей фінансових ресурсів аграрного сектору.

Опираючись на сформовану практику, досягнення дослідників, якими закладено основи методології оцінки, виділено найбільш суттєві складові фінансового потенціалу агросектору (табл. 2).

2. Компоненти, складові, джерела даних фінансового потенціалу агросектору

Компоненти	Складові	Джерела даних
Фінансові ресурси аграрних підприємств	Фінансові результати: доходи від діяльності, залучені ресурси	Фінансова та статистична звітність
Видатки держави на агросектор	Бюджетний потенціал: видатки держбюджету, фіскальний потенціал, податкові пільги	Звіт про виконання державного бюджету
Видатки місцевих органів влади	Бюджетні місцеві видатки	Звіт про виконання місцевого бюджету
Ресурси фінансового ринку	Кредити, страхові виплати, лізинг, товарний кредит	Дані НБУ, профільних фінансових установ
Інвестиційні ресурси сектору	Обсяги залучених інвестицій	Статистична звітність
Експортні ресурси сектору	Сальдо експортно-імпорتنних операцій	Статистична звітність
Заощадження сільських домогосподарств	Доходи, кредити, заощадження у цінних паперах	Статистична звітність, опитування

Джерело: Складено за [3, 5, 19, 25].

Підходи до оцінки фінансового потенціалу можна класифікувати за вживанням визначальних факторів, унікальністю набору показників аналізу, рівнем узагальнення (підприємство, аграрна галузь, сільська територія, регіон, держава), у мікро- та макромасштабах, у взаємозв'язку з інвестицій-

ними процесами, визнання основною чи залежною категорією серед інших видів потенціалів (економічний, ресурсний, фіскальний, бюджетний, інвестиційний, ощадний), тому залежно від обраного підходу результативні показники обсягу та структури різні (табл. 3).

3. Варіанти та моделі оцінювання фінансового потенціалу

Модель	Зміст моделі	Особливості розрахунку
Рейтингова	Визначальними факторами при складанні рейтингу є: - фінанси підприємств; - пропозиції фінансового ринку; - стан управління агросектору; - загальний стан економіки	Рейтинги формуються за допомогою порівняльного аналізу переважно фінансових складових із визначенням ступеня їх впливу на інтегральний показник фінансового потенціалу
Експертно-бальні оцінки	Ступінь впливу обраних факторів визначається на основі експертних оцінок. Формується рейтинг ресурсів, галузей, регіонів	У методиці враховуються параметри потенціалу і ризиків, визначають вплив складових елементів на підсумковий, інтегральні значення
Стратегічна матриця галузі	Кожен фактор оцінюється через складові показники. Це інтегральна оцінка фінансового потенціалу через його поточний і перспективний рівні	Фінансовий потенціал оцінюється в рамках факторів: рівень держпідтримки; економіка агросектору; фінансова інфраструктура; рівень інвестицій; рівень управління
Ресурсний підхід	Ресурсний підхід до визначення та оцінки фінансового потенціалу узагальнює підсумковий показник джерел фінансування	Фінансовий потенціал при його застосуванні визначається як потенціал фінансових ресурсів або як загальна сукупність можливостей цих ресурсів для виробництва та розвитку

Вартісні методи	У рамках ресурсного підходу оцінюється рівень фінансових ресурсів: прибуток, капітал; амортизація; кредити; заощадження населення	Оцінюється рівень фінансових ресурсів за складовими, що піддаються вартісному виміру
Індексні методи	Оцінка рівня реалізації фінансового потенціалу	Оцінка рівня реалізації потенціалу без визначення його абсолютного значення
Результативний підхід	Врахування результату і віддачі від використання ресурсів, що формують фінансовий потенціал	Отримання потенційно можливого доходу протягом певного часу функціонування фінансових ресурсів
Факторний підхід	Взаємодія множини факторів і показників; використання якісних, кількісних показників	Диференційований підхід до різних рівнів
Статистичні методи	Структурна модель, що будується одночасно з позицій фінансово-економічних процесів, математичних розрахунків, часових обмежень і видів величин	Оцінка потенціалу за репрезентативними ознаками складових, регресійні моделі, симуляції (фільтр Калмана); методу стохастичних меж, моделі часових рядів тощо. Статистичні моделі потенціалу, як правило, аддитивні, зрідка мультиплікативні
Галузевий підхід	Потенціал визначають специфічні ресурси і ризики, характерні саме для даного суб'єкта	У рамках даного підходу використовується принцип необхідності та достатності показників
Оптимізаційні моделі	Розробка оптимізаційних заходів	Структурно це модель з складовими: цільова функція; область допустимих рішень; система обмежень
Кластерний аналіз	Аналіз масиву інформації	Розбиття заданої вибірки об'єктів (ситуацій) на підмножини (кластери)

Джерело: [1, 13, 14, 18].

Для оцінки фінансового потенціалу беруть до уваги значущі чинники і умови: враховують показники й критерії, що визначають ефективність фінансових потоків; зазначають орієнтованість показників на вирішення задач по обчисленню потенціалу; дотримуються системності у зборі, узагальненні та аналізі інформаційної бази; передбачають проведення маркетингових досліджень для отримання обґрунтованих результатів у процесі аналізу [1].

За кордоном фінансовий потенціал вивчають переважно математичними методами. Так, М. Schut та іншими розроблено оцінку сільськогосподарських інноваційних систем RAAIS - діагностичний інструмент, який аналізує складні сільськогосподарські проблеми та інноваційну спроможність галузі шляхом: інтегрованого аналізу технологічних, соціокультурних, економічних, інституційних та політичних аспектів; взаємодії різних рівнів (національні, регіональні,

місцеві); враховує інтереси сторін (фермери, уряд) [33]; S. Kytzia та іншими розроблено метод розширеного аналізу (EE-MFA), метою якого є вивчення причинно-наслідкових зв'язків ланцюга виробництва для створення моделі матеріальних, енергетичних та грошових потоків як основи для багатокритеріальної оцінки стратегій підвищення ефективності використання ресурсів, з класифікацією стратегій за впливом на потенціал [31, с. 877].

Беручи за основу дані табл. 2, найпростіший розрахунок ФП аграрного сектору може бути представлений у послідовності сумарної вартісної оцінки перерахованих ресурсів (формула 1):

$$\text{ФП} = \sum (\text{ФР}_p + \text{ФР}_d + \text{ФР}_{пп} + \text{ФР}_n + \text{ФР}_i), \quad (1)$$

де ФП - сумарний фінансовий потенціал агросектору, ФР_p - фінансові ресурси ринку, ФР_d - прямі ресурси держави (державний і місцевий бюджети); ФР_{пп} - непрямі

фінансові ресурси держави (податкові пільги); ФРп - фінансові ресурси підприємств; ФРі - інвестиційні ресурси.

Фінансовий потенціал сільського розвитку, крім розглянутих джерел фінансових ресурсів, доповнюється фактором ФРо -

ощадні ресурси сільського населення, які досліджувалися раніше [16]:

$$\Phi\Pi = \sum (\Phi P_p + \Phi P_d + \Phi P_{nn} + \Phi P_n + \Phi P_i + \Phi P_o) \cdot (2)$$

Графічно представлено оцінку фінансового потенціалу аграрного сектору та сільського розвитку в динаміці за ряд років відповідно до формул 1 і 2 (рис. 1).

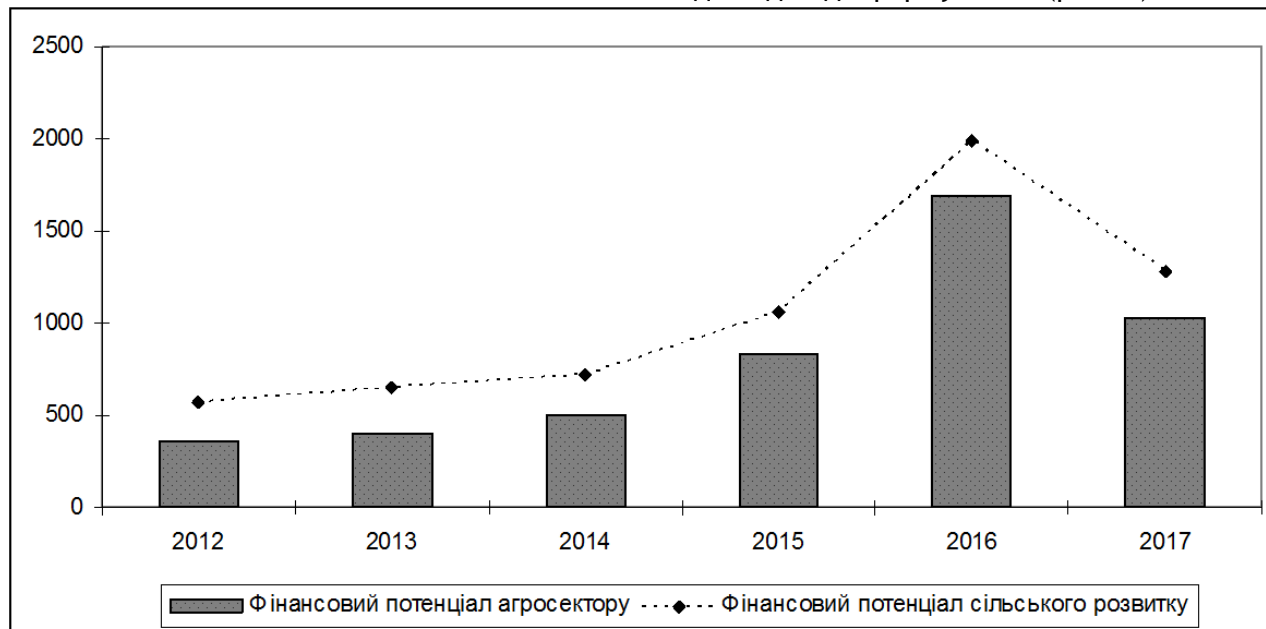

Рис. 1. Динаміка фінансового потенціалу сільського розвитку аграрного сектору та за 2012-2017 рр., млрд грн

Джерело: Складено на основі даних Державної служби статистики України, Державного казначейства України, Державної фіскальної служби України.

За наведеними даними найвищого рівня ФП було досягнуто в 2016 році. Зниження у 2017 році пояснюється зменшенням балансу фінансових ресурсів агропідприємств (від 1537,4 млрд грн у 2016 р. до 911,6 млрд грн у 2017 р.). За цими даними, фінансовий потенціал сільського розвитку станом на кінець 2017 року становив 1280 млрд грн, у тому числі аграрного сектору - 1024 млрд грн. Порівняно з базовим періодом 2012 року перший зріс у 2,6 раза, другий - у 3 рази. Зростання відбувалося за рахунок факторів, що визначають загальний стан економіки.

Як правило, величина складових фінансового потенціалу залежить від сукупності факторів, серед яких - макроекономічні показники розвитку (ВВП, темп інфляції), стан державного бюджету, платіжного балансу, законодавчої і нормативної бази, рівень платоспроможності контрагентів ринку, ефективність соціально-економічної політики, вплив світової фінансової системи тощо [21]. Для аграрного сектору це насамперед індекси росту продукції сільського господарства, цін реалізації продукції галузі, стан прибутку до

оподаткування тощо. Порівняння ланцюгових індексів цих факторів свідчить, що найбільший вплив на аналізовану категорію виявив показник прибутку до оподаткування. У 2015 р. відбулося його значне зростання, що дало змогу виробникам збільшити оборотні ресурси у наступні періоди. Інші показники синхронні у своїй помірній динаміці.

Наведена оцінка потенціалу за ресурсним методом (формули 1, 2), найпростіша. Але, як вказують дослідники, «неможливість проведення оцінки відповідності фінансового потенціалу ... з параметрами, які визначають його ефективну реалізацію, є головним обмеженням ресурсного підходу» [25, с. 104], тому більш повний облік формування фінансового потенціалу здійснюють на базі комплексної оцінки, як пропонує С. Шумська - на основі макроекономічних показників [26, с. 62]. Для аграрного сектору такими показниками можуть виступати насамперед валовий внутрішній продукт, перевага над яким фінансового потенціалу аграрного сектору у 2012-му та 2017 р. перевершує 3,1 раза. Також важливим для

аналізу є темп змін фінансового потенціалу за базовим та ланцюговим методами, який для 2017 року становив 302,0% та 62,1% відповідно. Спад ланцюгового показника у 2017 р. пояснюється значним скороченням власних ресурсів агропідприємств, оскільки у 2016 р. ці показники знаходилися на рівні 486,1% та 214,0% відповідно.

Із доступних для аналізу джерел відносно структури фінансового потенціалу аграрного сектору визначено, що найбільшу питому вагу становлять фінансові ресурси аграрних підприємств - 89% у 2017 р. і 70% у 2012 р., тоді як державні, ринкові та інвестиційні ресурси незначні навіть у сукупності. Причиною цього є й те, що саме ресурси підприємств суворо обліковуються у системі фінансової звітності, а за іншими факторами - визначаються розрахунковим методом. Структура фінансових ресурсів агропідприємств за період 2012-2017 рр. підтверджує висновок, за яким фінансовий потенціал агросектору з 2015 р. зростає за рахунок цінових і інфляційних факторів, збільшення фінансових показників, насамперед обсягів прибутку, при майже сталих обсягах виробництва. Відбувається збільшення частки позичкових ресурсів у пасиві та оборотних активів у активі балан-

су з 2012-го по 2016 р. і значне скорочення фінансових активів у 2017 р.

Прогноз розвитку фінансового потенціалу та його складових свідчить, що найбільш стабільно можна передбачити приріст ресурсів фінансового ринку, зокрема, до 2020 р. очікується їх щорічне зростання на 18 млрд грн за обсягу 120 млрд грн у 2017 р. Прогнозовано позитивним є також зростання ресурсів підприємств - на 204 млрд грн щорічно ($R^2=0,6232$) за обсягу у 911,6 млрд грн у 2017 р. Ріст фінансового потенціалу за рівнянням лінійної регресії в рамках аналізованих даних очікується у 215 млрд грн щорічно з незначною достовірністю ($R^2=0,6406$) за обсягу 1915 млрд грн у 2017 р. Нечіткі результати аналізу зумовлені вибором доступних для аналізу факторів, зокрема, частина з відібраних показників структури ФП включає подвійний рахунок (кредити, інвестиції).

Формування механізму управління фінансовим потенціалом сталого розвитку включає в себе вибір такої фінансової політики, за якої при оптимальній взаємодії складових потенціалу загальний досягне найвищого рівня. Власне механізм управління потенціалом формується під впливом трьох груп факторів: фінансово-економічних, соціальних та управлінських (рис. 2).

Рис. 2. Складові механізму формування та використання фінансового потенціалу аграрного сектору для сталого розвитку

Джерело: Складено на основі [14, 21, 22, 25].

Для потреб управління як системоутворюючі сегменти фінансового потенціалу виступають ринковий, підприємницький, бюджетний, інвестиційний і як надбудова - управлінський, інноваційний, соціальний. За

цими показниками, об'єднаними у групи, формується матриця управління.

Ефективність управління фінансовим потенціалом оцінюється за набором певних показників (індикаторів), за якими розробляється програма моніторингу (табл. 4).

4. Основні індикатори моніторингу фінансового потенціалу агросектору

Блоки аналізу	Показники	Застосування
Стан	Виробничий потенціал: - обсяг і структура доходів, заощаджень і фінансових активів підприємств; - залучені ресурси	Визначення фінансового потенціалу суб'єктів господарювання. Аналіз стану фінансових ресурсів підприємств аграрного сектору. Монетарні та немонетарні цілі
	Державний потенціал - бюджетний потенціал; - податковий потенціал	Коригування існуючих форм і методів державного регулювання аграрної економіки
	Інвестиційний потенціал: - залучені інвестиції за видами та джерелами	Визначення інвестиційного потенціалу Об'єктивна оцінка та залучення
	Інфраструктурний потенціал - кредити; страхування; - інвестиції; - лізинг	Визначення стану: - фінансової інфраструктури; - кредитного, страхового та іншого потенціалу; Умови формування конкурентного ринкового середовища. Оптимізація фінансових відносин
	Експортний потенціал - сальдо експортно-імпортних операцій	Формування напрямів продовольчої інтеграції у світовий економічний та фінансовий простір
	Ощадний потенціал - заощадження населення	Визначення рівня сільського життя
Ефективність	Аналіз фінансових потоків; превентивна оцінка збитковості; аналіз інтенсивності грошових потоків; оцінка бюджетної спроможності; оцінка податкової спроможності; оцінка кредитної спроможності; аналіз залучення інвестицій; аналіз експорту; аналіз заощаджень	Визначення оптимальних величин фінансового потенціалу - динаміка зростання обсягів кредитування, страхування, інвестування; - зростання доходів учасників продовольчого ланцюга; - оцінка взаємозв'язку потенціалу та факторів, які формують його механізм
Тенденції розвитку	Оцінка обґрунтованості проектів та стратегій розвитку галузі; фінансове забезпечення продовольчої безпеки	Планування виробничої, ринкової та споживчої поведінки. Формування інформаційного середовища розвитку. Макроекономічне регулювання галузі у складі економіки країни

Джерело: Складено на основі: [13, 14, 18, 21].

Із переліку наведених індикаторів зрозуміло, що вони відображають специфіку рівня узагальнення (мезо- та макрорівні), окремих складових потенціалу (аграрні підприємства, фінансовий ринок, інвестори, банківська система, держава) і деталізуються для кожного.

Моніторинг ефективності фінансового потенціалу аграрного сектору України має будуватися з урахуванням наступних складових.

Оцінка формування та стану передбачає аналіз законодавчої бази, економічного середовища, пропорцій споживання та нагромадження і місця аграрної галузі в економіці. Формування відбувається за рахунок фінансових ресурсів підприємств, фінансового ринку, держави, інвесторів та населення, які мають бути враховані в оцінці. На цьому етапі визначаються механізм та інструменти формування ФП: макроекономічні та галузе-

ві показники, враховуються особливості фінансового аграрного балансу, рівня сільського життя, стан фінансової інфраструктури та інше.

Оцінка ефективності передбачає множинні показників підвищення результативності та ефективності фінансових потоків. Тут здійснюється оцінка оптимального рівня фінансового потенціалу; аналіз стану управління, умови зростання обсягів кредитування, страхування, інвестування, доходів учасників продовольчого ланцюга, тобто аналізується взаємозв'язок потенціалу та факторів, які формують цей процес.

Оцінка тенденцій розвитку передбачає аналіз показників, пов'язаних з управлінням нарощування ФП, його зростанням за рахунок внутрішніх та зовнішніх складових, досягнення стабільності через монетарні та немонетарні цілі, формування стратегій розвитку галузі.

Висновки. За результатами досліджень встановлено, що фінансовий потенціал аграрного сектору може бути визначений як: здатність до мобілізації фінансових ресурсів аграрних підприємств внаслідок взаємодії з державою, сільським населенням та ринковими агентами; вартісна оцінка сукупних фінансових активів цих економічних суб'єктів; базова модель потенційних джерел фінансування сталого аграрного розвитку.

Список бібліографічних посилань

1. Беликов А. Ю., Новикова И. Ю. Сравнительный анализ методик определения и оценки инвестиционного потенциала хозяйствующего субъекта. *Известия Байкальского государственного университета*. 2016. Т. 26, № 5. С. 750-757. DOI: 10.17150/2500-2759.2016.26(5).750-757.
2. Березин О. В., Плотник О. Д. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку. Полтава: Інтер Графіка, 2012. 221 с.
3. Буряк М. І. Інтеграційна модель формування сукупного фінансового потенціалу регіону. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 815-819.
4. Вуклюк М. Фінансовий потенціал агропромислових підприємств у контексті реалізації державної фінансової політики. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 44(2). С. 64-70.
5. Гришова І. Ю., Митяй О. В., Кужель В. В. Оцінювання чинників формування фінансового потенціалу аграрного виробництва. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 10. С. 169-175.
6. Гудзь О. Є. Діагностика та управління фінансовим потенціалом підприємства. *Облік і фінанси*. 2015. № 1 (67). С. 71-76.
7. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК: монографія / [Дем'яненко М. Я., Саблук П. Т., Скупий В. М. та ін.]; за ред. М. Я. Дем'яненка. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 372 с.
8. Калетник Г. М. Стратегіко-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. № 1. С.3-15.

Виявлено, що існуючий рівень фінансового потенціалу аграрного сектору недостатній для забезпечення його активного розвитку, оскільки не скоординований по вертикальній та горизонтальній структурах. Він забезпечує вирішення завдань стратегічного розвитку, передбачених Концепціями та Стратегією розвитку сільського господарства та сільських територій лише на 60-65% до реальної потреби.

Якщо у 2017 р. обсяг фінансового потенціалу аграрного сектору становив близько 1024 млрд грн (37 млрд дол. США), то на період до 2020 р., за оптимально сприятливих умов, прогнозується його зростання до 1915 млрд грн (68 млрд дол. США), або на 83%. Тобто передбачається, що він може зростати щорічно не менше, ніж на 215 млрд грн (15-20%) у найближчі 3-5 роки і до кінця 2020 р. проти рівня 2015 р. зросте у 2,5 рази. Потенціал сільського розвитку у 2017 р. сягнув майже 45 млрд дол. США і до 2020 р. очікується зростання на 76 % або до 80 млрд дол. США.

Подальшими дослідженнями зазначеного напрямку є розробка стратегій управління фінансовим потенціалом за факторами відповідно до потреб гармонізації інтересів агентів фінансового ринку.

References

1. Belikov, A.Yu. & Novikova, I.Yu. (2016). Sravnitelnyy analiz metodik opredeleniya i ocenki investicionnogo potenciala hozhaystvuyushhego subekta [Comparative analysis of methods for determining and assessing the investment potential of an economic entity]. *Izvestiya Bajkalskogo gosudarstvennogo universiteta. Izvestiya Baikal State University, Vol. 26, 5, pp. 750-757*. DOI: 10.17150/2500-2759.2016.26(5).750-757 [In Russian].
2. Berezin, O.V. & Plotnik, O.D. (2012). *Ekonomichnyj potencial agrarnykh pidpryyemstv: mexanizmy formuvannya ta rozvytku [Economic potential of agrarian enterprises: mechanisms of formation and development]*. Poltava: Inter Hraphica [In Ukrainian].
3. Buryak, M.I. (2017). Integracijna model formuvannya skupnogo finansovogo potencialu regionu [Integration model of the aggregate financial potential of the region]. *Molodyj vchenyj, 10 (50), pp. 815-819* [In Ukrainian].
4. Vykliuk, M. (2017). Finansovyi potentsial ahropromyslovykh pidpryyemstv u konteksti realizatsii derzhavnoi finansovoi polityky [Financial potential of agro-industrial enterprises in context of realization of the state financial policy]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky, 44(2), pp. 64-70* [In Ukrainian].
5. Hryshova, I.Yu., Mytyaj, O.V., & Kuzhel, V.V. (2015). Ocynuyannya chynnykiv formuvannya finansovogo potencialu agrarnogo vyrobnytstva [Evaluation of factors for formation of financial potential of agrarian production]. *Aktualni problemy ekonomiky, 10, pp. 169-175* [In Ukrainian].
6. Hudz, O.Ye. (2015). Diagnostyka ta upravlinnya finansovym potencialom pidpryyemstva [Diagnostics and management of financial potential of the enterprise]. *Oblik i finansy, 1 (67), pp. 71-76* [In Ukrainian].

9. Корнійчук Г. В. Теоретичні основи розвитку фінансового потенціалу агроформувань. *Перший незалежний науковий вісник*. 2015. № 5. С. 60-62.
10. Кучер Г. Фінансовий потенціал економічного розвитку: теоретичний аспект. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 4. С. 92-105.
11. Малік М. Й. Фінансово-кредитний механізм у розвитку аграрного підприємництва. *Фінанси України*. 2004. № 5. С. 47-53.
12. Міронова Л. О., Моїсеєнко О. В. Фінансовий потенціал регіону: теоретичний аспект. *Вісник ДДФА. Серія: Економічні науки*. 2013. № 2. С. 141-149.
13. Попова Г. Л. Классификация формализованных методов оценки налогового потенциала. *Экономический анализ: теория и практика*. 2014. № 34 (385). С. 44-55.
14. Портна О. В. Архітектоніка сукупного фінансового потенціалу України: позитивні синергетичні ефекти та сукупні ризики. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 122-127.
15. Прокопишак В. Б. Методика формування фінансового потенціалу аграрних підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. № 2. С. 162-168.
16. Радченко О. Д., Лазутина Л. А. Методологические подходы к оценке финансового потенциала сельского развития Украины. *Аграрная экономика*. 2018. № 12. С. 52-58.
17. Ресурсні можливості розвитку аграрного сектора економіки України : колективна монографія / [Шубравська О. В., Молдаван Л. В., Пасхавер Б. Й. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук О. В. Шубравської ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2017. 440 с.
18. Россоха В. В. Формування і розвиток виробничого потенціалу аграрних підприємств. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2009. 398 с.
19. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2012. 182 с.
20. Танклевська Н. С., Мірошніченко В. О. Фінансовий потенціал аграрних підприємств. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2014. Вип. 200(3). С. 109-115.
21. Трусова Н. В. Фінансовий потенціал суб'єктів господарювання аграрної галузі. Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2017. 245 с.
22. Фінансовий потенціал сільськогосподарських підприємств: теоретичні і практичні аспекти : [монографія] / О. М. Вишневська, А. Г. Костирко. Миколаїв : ФОП Швець В. М., 2017. 268 с.
23. Хістєва О. В., Єгоркіна Т. О. Фінансовий потенціал як основа фінансової самодостатності економічної системи. *Економіка будівництва і міського господарства*. 2013. № 1. Т. 9. С. 5-13.
24. Худолій Л. М. Методи та інструменти фінансового забезпечення аграрного бізнесу України. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. Київ : ВЦ НУБіП України, 2014. Вип. 200. Ч. 3. С. 9-14.
25. Шабатура Т. С., Лагодієнко Н. В. Методологічне забезпечення реалізації фінансового потенціалу підприємства аграрного виробництва. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. Тернопільський нац. екон. ун-т; [редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін.]. Тернопіль, видавн.-поліграф. центр Тернопільського нац. екон. ун-ту «Економічна думка», 2015. № 3. Т. 19. С. 101-106.
26. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки. *Фінанси України*. 2007. № 5. С. 55-64.
27. Binswanger, Hans P. & Khandker, Shahidur R. & Rosenzweig, Mark R. How infrastructure and financial institutions affect agricultural output and investment in India. *Journal of Development Economics. Elsevier*. 1993. Vol. 41(2). P. 337-366, August.
28. Clapp J. Financialization, distance and global food politics. *Journal of Peasant Studies*. 2014. Vol. 41, Issue 5. P. 797-814.
29. Financial capacity of the public sector to implement the United Nations Millennium Declaration. Report of the Secretariat United Nations E/C.16/2002/6, 2002. p. 11. URL : <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan004345.pdf>.
7. Demyanenko, M.Ya., Sabluk, P.T., & Skupyi, V.M. (2011). *Derzhavna polityka finansovoyi pidtrymky rozvytku agrarnogo sektoru APK : monografiya [State policy of financial support for the development of agrarian sector of agroindustrial complex: monograph]*. Kyiv: NNTs IAE [In Ukrainian].
8. Kaletnik, H.M. (2015). *Strategiko-instytucijni zasady efektyvnosti vykorystannya potencialu agrarnogo sektoru ekonomiky [Strategic-institutional principles of efficiency of using potential of the agrarian sector of the economy]*. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannya nauky i praktyky*, 1, pp. 3-15 [In Ukrainian].
9. Korniiuchuk, H.V. (2015). *Teoretychni osnovy rozvytku finansovogo potencialu agroformuvan [Theoretical bases of development of financial potential of agro-formations]*. *Pershyi nezaleznyi naukovyi visnyk*, 5, pp. 60-62 [In Ukrainian].
10. Kucher, H. (2014). *Finansovyi potencial ekonomichnoho rozvytku: teoretychnyi aspekt [Financial potential of economic development: theoretical aspect]*. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, 4, pp. 92-105 [In Ukrainian].
11. Malik, M.Yo. (2004). *Finansovo-kredytnyi mexanizm u rozvytku agrarnogo pidpryyemnytva [Financial and credit mechanism in the development of agrarian business]*. *Finansy Ukrayiny*, 5, pp. 47-53 [In Ukrainian].
12. Mironova, L.O. & Moiseienko, O.V. (2013). *Finansovyi potencial rehionu: teoretychnyi aspekt [Financial potential of a region: theoretical aspect]*. *Visnyk DDFa. Ser. "Ekonomichni nauky"*, 2, pp. 141-149 [In Ukrainian].
13. Popova, H.L. (2014). *Klassifikacija formalizovannyh metodov ocenki nalogovogo potenciala [Classification of formalized methods for assessing the tax potential]*. *Jekonomicheskij analiz: teorija i praktika*, 34 (385), pp. 44-55 [In Russian].
14. Portna, O.V. (2017). *Arxitektonika sukupnogo finansovogo potencialu Ukrayiny: pozytyvni synergetychni efekty ta sukupni ryzyky [Architectonics of aggregate financial potential of Ukraine: positive synergetic effects and aggregate risks]*. *Problemy ekonomiky*, 1, pp. 122-127 [In Ukrainian].
15. Prokopyshak, V.B. (2016). *Metodyka formuvannya finansovoho potencialu ahrarnykh pidpryyemstv [Methodology of forming the financial potential of agrarian enterprises]*. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 2, pp. 162-168 [In Ukrainian].
16. Radchenko, O.D. & Lazutina, L.O. (2018). *Metodologicheskie podhodyi k otsenke finansovogo potenciala selskogo rozvitiya Ukrainy [Methodological approaches to assessing financial potential of Ukraine's rural development]*. *Agrarnaya ekonomika*, 12, pp. 52-58 [In Russian].
17. Shubravskaya, O.V., Moldavan, L.V., & Pashaver, B.Y. (2017). *Resursni mozhlyvosti rozvytku agrarnogo sektora ekonomiky Ukrayiny: kolektyvna monografiya [Resource opportunities for the agrarian sector of Ukraine's economy: collective monograph]*. Kyiv: NAN Ukrayiny, DU "In-t ekon. ta prognosuv. NAN Ukrayiny" [In Ukrainian].
18. Rossokha, V.V. (2009). *Formuvannya i rozvytok vyrobnychogo potencialu agrarnykh pidpryyemstv [Formation and development of production potential of agrarian enterprises]*. Kyiv: NNTs "Instytut agrarnoyi ekonomiky" [In Ukrainian].
19. Lupenko, Yu.O. & Mesel-Veseliak, V.Ya. (Eds.) (2012). *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine for the period till 2020]*. Kyiv: NNTs "Instytut agrarnoyi ekonomiky" [In Ukrainian].
20. Tanklevska, N.S. & Miroshnychenko, V.O. (2014). *Finansoviy potencial agrarnykh pidpryyemstv [Financial potential of agrarian enterprises]*. *Naukovyi visnyk Nacionalnogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny. Seriya: Ekonomika, agrarnyi menedzhment, biznes*, 200 (3), pp. 109-115 [In Ukrainian].
21. Trusova, N.V. (2017). *Finansoviy potencial subyektiv gospodaryuvannya agrarnoyi galuzi [Financial potential of agrarian enterprises]*. Melitopol: TOV "Vydavnychyj budynok MMD" [In Ukrainian].

30. Gertler M. Financial capacity and output fluctuations in an economy with multi-period financial relationships. *The Review of Economic Studies*, Oxford University Press. Vol. 59, Issue 3 (Jul., 1992). P. 455-472. DOI: 10.2307/2297859 <https://www.jstor.org/stable/2297859>.

31. Kytzia S., Faist M., Baccini P. Economically extended - MFA: a material flow approach for a better understanding of food production chain. *Journal of Cleaner Production*. 2004. Vol. 12, Issue 8-10. P. 877-889.

32. Rivera, W.M. 'Agricultural extension in transition worldwide: Structural, financial and managerial strategies for improving agricultural extension'. *Public Administration and Development*. 1996. Vol. 16, P.151-161.

33. Schut M., Klerkx L., Rodenburg J., Kayeke J., Hinnou L. C., Raboanarielina C. M., ... & Bastiaans, L. RAALS: Rapid Appraisal of Agricultural Innovation Systems (Part I). A diagnostic tool for integrated analysis of complex problems and innovation capacity. *Agricultural Systems*. 2015. Vol. 132, P. 1-11.

22. Vyshnevskaya, O.M. & Kostyrko, A.H. (2017). *Finansovyy potencial silskogospodarskykh pidpryemstv: teoretychni i praktychni aspekty: monografiya [Financial potential of agricultural enterprises: theoretical and practical aspects: monograph]*. Mykolaiv: FOP Shvecz V.M. [In Ukrainian].

23. Khistieva, O.V. & Yehorkina, T.O. (2013). Finansovyy potentsial yak osnova finansovoi samodostatnosti ekonomichnoi systemy [Financial potential as basis of financial self-sufficiency of the economic system]. *Ekonomika budivnytstva i miskoho hospodarstva*, 1, Vol. 9, pp. 5-13 [In Ukrainian].

24. Xudolii, L.M. (2014). Metody ta instrumenty finansovogo zabezpechennya agrarnogo biznesu Ukrainy [Methods and tools of financial support of agrarian business of Ukraine]. *Naukovyy visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya: Ekonomika, agrarnyy menedzhment, biznes*, 200, part 3, pp. 9-14 [In Ukrainian].

25. Shabaturova, T.S. & Lahodiienko, N.V. (2015). Metodolohichne zabezpechennia realizatsii finansovoho potentsialu pidpryemstva ahrarnoho vyrobnytstva [Methodological support of realization of financial potential of an enterprise of agrarian production]. *Ekonomichniy analiz: zb. nauk. prats. Ternopil'skyi nats. ekon. un-t.*, 3, Vol. 19, pp. 101-106 [In Ukrainian].

26. Shumska, S.S. (2007). Finansovyy potentsial Ukrainy: metodolohiia vyznachennia ta otsinky [Financial potential of Ukraine: methodology for definition and evaluation]. *Finansy Ukrainy*, 5, pp. 55-64 [In Ukrainian].

27. Binswanger, H.P., Khandker, S.R., & Rosenzweig, M.R. (1993). How infrastructure and financial institutions affect agricultural output and investment in India. *Journal of Development Economics*. Elsevier, 41 (2), pp. 337-366 [In English].

28. Clapp, J. (2014). Financialization, distance and global food politics. *Journal of Peasant Studies*, 41 (5), pp. 797-814 [In English].

29. Financial capacity of the public sector to implement the United Nations Millennium Declaration. (2002). *Report of the Secretariat United Nations E/C.16/2002/6*, 11. Retrieved from: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan004345.pdf> [In English].

30. Gertler, M. (1992). Financial capacity and output fluctuations in an economy with multi-period financial relationships. *The Review of Economic Studies*, Oxford University Press, Vol. 59, 3, pp. 455-472. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/2297859>. DOI: 10.2307/2297859 [In English].

31. Kytzia, S., Faist, M., & Baccini, P. (2004). Economically extended - MFA: a material flow approach for a better understanding of food production chain. *Journal of Cleaner Production*, Vol. 12, 8-10, pp. 877-889 [In English].

32. Rivera, W.M. (1996). Agricultural extension in transition worldwide: structural, financial and managerial strategies for improving agricultural extension. *Public Administration and Development*, 16, pp. 151-61 [In English].

33. Schut, M., Klerkx, L., Rodenburg, J., Kayeke, J., Hinnou, L.C., Raboanarielina, C.M., et al. (2015). RAALS: Rapid appraisal of agricultural innovation systems (Part I). A diagnostic tool for integrated analysis of complex problems and innovation capacity. *Agricultural Systems*, 132, pp. 1-11 [In English].

Radchenko O.D. Financial potential of sustainable development of the agrarian sector

The purpose of the article is to generalize the theoretical approaches to determining financial potential of the agrarian sector and substantiate its structure and components in terms of sustainable development strategies.

Research methods. In the research process were used the following scientific methods: methods of financial theory (composition and decomposition) for determining a category of financial potential and its formation factors; the method of comparisons and statistical analysis for disclosure of the dynamics of potential and its components; formalization method for selection of indicators of potential assessment; the method of hierarchies for disclosure of the action mechanism for subjects in the agrarian sector; the method of expert assessments for adaptation of foreign experience.

Research results. The composition and dynamics of financial potential of the agrarian sector of Ukraine were explored. Its definition as ability of the sector to ensure sustainable development was given due to aggregate of available real and potential resources, as well as conditions created by the state for their formation, distribution and redistribution. Development forecast for the analysed category was determined and it was established that the most stable possible growth can be realized through increasing in financial market services and financial resources of agrarian enterprises, and less stable would be the one supported only through financial state support. At the same time, the growth of all of these sources occurs mainly due to inflation-speculative factors, and not the increase of resources.

Elements of scientific novelty. Within the research framework, there were solved scientific tasks of setting a typology of financial potential dividing by components: resources of the financial and credit and budgetary systems, resources of enterprises, investments; generally formalized and logical methods for assessing and determining potential volume, including overseas, list of key indicators of monitoring; specified institutional components for formation of financial potential.

Practical significance. Proposals to refine a category of financial potential, systematize approaches to its definition and assessing for the agrarian sector will contribute to solving the problem of effective management of financial flows at the state, sector and enterprise level, forecasting of optimal volume of capacity and regulation of influence factors, which will generally help to optimize financial provision of sustainable strategy development of the sector. *Tabl.: 4. Figs.: 2. Refs.: 33.*

Keywords: financial potential; assessment; agricultural sector; sustainable development; financial resources; efficiency.

Radchenko Oksana Dmytrivna - candidate of economic sciences, senior research fellow, leading research fellow of the department of financial-credit and tax policy, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: oxanarad@ukr.net

Радченко О.Д. Финансовый потенциал устойчивого развития аграрного сектора

Цель статьи - обобщить теоретические подходы к определению финансового потенциала аграрного сектора, обосновать его структуру и составляющие в свете стратегии устойчивого развития.

Методика исследования. В исследовании использованы методы финансовой теории (композиции и декомпозиции) при определении категории финансового потенциала и факторов его формирования; метод сравнений и статистического анализа для раскрытия динамики потенциала и его составляющих; метод формализации для отбора показателей оценки потенциала; метод иерархий для раскрытия механизма действия для субъектов аграрного сектора и метод экспертных оценок для адаптации зарубежного опыта.

Результаты исследования. Рассмотрены состав и динамика финансового потенциала аграрного сектора Украины. Приведены его определения как способности этого сектора обеспечить устойчивое развитие за счет совокупности доступных реальных и потенциальных ресурсов, а также условий, создаваемых государством для их формирования, распределения и перераспределения. Осуществлен прогноз развития анализируемой категории и установлено, что наиболее стабильным возможен рост за счет наращивания услуг финансового рынка, увеличения объема финансовых ресурсов аграрных предприятий, менее стабильным - за счет финансовой государственной поддержки. Вместе с тем наращивание перечисленных источников осуществляется преимущественно за счет инфляционно-спекулятивных факторов, а не увеличения ресурсов.

Элементы научной новизны. Решены научные задачи упрочения типологии финансового потенциала по составляющим: ресурсы финансово-кредитной и бюджетной систем, ресурсы предприятий, инвестиционные и тому подобное; обобщены формализованные и логические методы оценки и определения объема потенциала, в т.ч. зарубежные, приведен перечень ключевых показателей мониторинга; уточнено формирование финансового потенциала в среде его институциональных составляющих.

Практическая значимость. Предложенные уточнения категории финансового потенциала, систематизации подходов к его определению и оценке для аграрного сектора, которые будут способствовать решению проблемы эффективного управления финансовыми потоками на уровне государства, сектора и аграрных предприятий, прогнозированию оптимального объема потенциала и регулированию факторов воздействия, а в общем позволят оптимизировать финансовое обеспечение стратегии устойчивого развития сектора. *Табл.: 4. Илл.: 2. Библиогр.: 33.*

Ключевые слова: финансовый потенциал; оценка; аграрный сектор; устойчивое развитие; финансовые ресурсы; эффективность.

Радченко Оксана Дмитриевна - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник отдела финансово-кредитной и налоговой политики, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)
E-mail: oxanarad@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 18.12.2018 р.

Фахове рецензування: 15.01.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Радченко О. Д. Фінансовий потенціал сталого розвитку аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 27 – 38.

* * *